

LBRIS

Alexandru Pașcanu

We know
books

ARMONIA

Volumul II

GRAFOART

Cuprins

XV. Notele melodice, efectiv disonante	5
XVI. Modulația	54
XVII. Sistemul cromatic	93
XVIII. Modulația cromatică	138
XIX. Modulația enarmonică	151
XX. Armonizarea la două, trei, cinci și mai multe voci	158
XXI. Armonizarea instrumentală	168
XXII. Acordurile de cinci, șase și mai multe sunete .	184
XXIII. Armonia impresionistă	209
XXIV. Politonalitatea	252
XXV. Atonalismul	260
XXVI. Dodecafonie serială	274
XXVII. Armonizarea modală	286
XXVIII. Modalul popular românesc	300
Teme pentru rezolvat	347
Teme rezolvate	359
Bibliografie	370

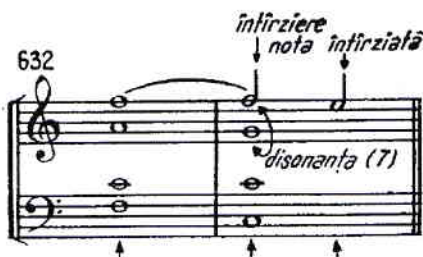
XV. Notele melodice, efectiv disonante

Notele melodice, pe care le-am întâlnit până acum (întirzieri, apogiaturi, broderii, note de pasaj etc.), creau acorduri obișnuite de terțe, care nu aveau nimic disonant în sine (simple răsturnări), dar care impuneau o rezolvare, fapt pentru care erau denumite *aparent disonante*. În capitolul de față, aceleași note melodice vor crea, cu elementele acordului, ciocniri de *secunde*, *septime* și *none*, motiv pentru care ele vor fi considerate ca fiind *efectiv disonante*. Se obțin, astfel, agregate armonice cu noi aspecte, foarte diverse, care vor constitui, mai târziu, o fază intermediară pentru apariția unor noi structuri sonore, utilizate frecvent în muzica secolului nostru. Toate aceste note ornamentale alcătuiesc, la un loc, ceea ce se numește *figurația melodică*.

Notele melodice sînt tot atît de vechi, pe cît este polifonia însăși. Dacă ele nu au apărut în primele teme de armonie se datorește faptului că, în predarea acestei discipline se impun rațiuni pedagogice și nu istorice.

Întîrzierea¹

Întîrzierea efectiv disonantă² creează un șoc mai puternic decît cea expusă la capitolul *disonanțelor aparente*, prezentînd, totodată, o varietate mult superioară în aducerea și rezolvarea elementelor respective :

După cum se știe, o întîrziere presupune trei momente : *pregătirea*, *întîrzierea propriu-zisă* și *rezolvarea*.

Orice acord poate să conțină una sau mai multe întîrzieri. Cele mai reușite însă sînt cele realizate în acordurile consonante ; conflictul, obținut prin întîrziere, apare aici cu toată claritatea, fără echivocuri.

¹ I se mai spune și *suspensie*.

² Sunetul *real* face parte din structura acordului respectiv, pe cînd sunetele *ornamentale* sînt străine și sînt aduse din motive melodice.

Oricare din elementele acordului poate fi *întîrziat*, *descendent* sau *ascendent*.

Întîrzierea poate fi plasată la orice voce¹. Atunci cînd ea se produce la bas, necesită precauții în plus, pe care le vom semna la timpul potrivit.

Pregătirea

Întîrzierea se consideră *pregătită*, atunci cînd figurează în acordul anterior, ca *notă reală*, la aceeași voce.

În stilul sever, se impune ca *durata pregătirii* să fie cel puțin egală cu cea a *întîrzierii* :

În măsura de trei timpi se îngăduie o pregătire mai scurtă, cu condiția ca timpul al doilea din măsura întîrzierii să fie marcat printr-un sunet :

În măsurile de trei timpi mai este posibilă o întîrziere și de la timpul al doilea la al treilea²; de asemenea, pe timpul trei în măsura de patru timpi și pe al patrulea în măsura de șase timpi :

¹ Cea mai expresivă rămîne întîrzierea la sopran.

² Timpul doi fiind considerat mai tare decît trei.

Întârzierea se consideră *semi-pregătită*, atunci cînd face parte ca notă reală din acordul anterior, dar este plasată *la altă voce* :

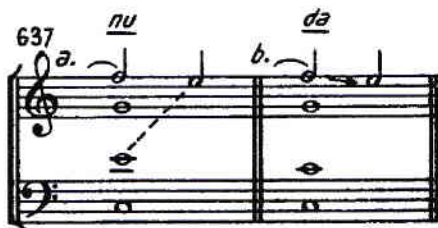
636

Întârzierea nepregătită este considerată *apogiatură* și va fi expusă la locul respectiv.

Întârzierea propriu-zisă

Întârzierea se produce pe timp tare sau fracțiune tare de timp. În mod obișnuit, sunetul pe care îl întîrzie nu trebuie să se afle în acel moment în acord, el urmînd să apară în rezolvare :

Se admite, în mod excepțional, coexistența întîrzierii cu nota *întîrziată* (de rezolvare), numai dacă ne referim la un element al acordului, care, în mod firesc, se dublează : *fundamentală, terță* în acord secundar etc. În acest caz, se impun cîteva condiții : *repartizarea notei întîrziate sub întîrziere, de preferință la bas și distanța obligatorie de cel puțin o nonă între sunete* :

Deși realizări ca cele din exemplul 638 b sînt nerecomandate în literatura muzicală, vom întîlni,

totuși, asemenea întîrzieri, aduse în anumite condiții :

639

Întârzierea, ca orice disonanță, nu se dublează.

După cum am mai menționat, ea creează cu unul din elementele acordului intervale de *secundă*, *septimă* sau *nonă*, tensiune care conferă întârzierii dinamică și expresivitate, impunând, totodată, mișcarea spre rezolvare, spre elementul acordului care lipsește temporar. Iată de ce, **coexistența întârzierii cu nota de rezolvare slăbește, întrucâtva, interesul înlăturirii.**

Rezolvarea

Cel de-al treilea moment al întârzierii este *rezolvarea* sau *dezlegarea* și el constă, în mod firesc, din mersul treptat (coborîtor sau urcător) al întârzierii la elementul întârziat al acordului, de cele mai multe ori absent și pe care îl așteptăm.

Întârzierea se produce pe timp tare sau fracțiune tare de timp, iar rezolvarea pe timp slab sau fracțiune slabă de timp.

În timpul întârzierii, ca și al rezolvării, acordul rămîne neschimbat :

Cifrajul întârzierilor

Respectînd în continuare sistemul de cifraj adoptat, vom avea, în cazul întârzierilor, două cifre : una pentru *întârzierea propriu-zisă* și alta pentru *rezolvare* ; eventualele elemente marcate, care rămîn stabile, vor fi indicate printr-o linie :

641

a. b. c. d. e.

sau numai 4 3

Funcțiunea reală a acordului este aceea din momentul rezolvării și ea va fi marcată chiar din momentul întârzierii :

Diferite tipuri de întârzieri

După sensul în care se rezolvă, întârzierile sînt *ascendente* și *descendente*.

După numărul în care se produc, ele se împart în : *simple*, *duble*, *triple* etc.

Ținînd seama de elementul acordului pe care îl întârzie vom distinge întârzierea *fundamentalei*, *terței*, *cvinței* etc.

Întârzieri simple-descendente

Întârzierile descendente sînt cele mai naturale și, de aceea, cele mai frecvente.

Întârzierea *terței* :

O situație aparte și interesantă ne oferă *întârzierea terței într-un acord de $\frac{6}{4}$* . Ne găsim, în acest caz, într-un fel de „întârziere a întârzierii“, prima *efectiv disonantă*, a doua *aparent disonantă* :

644

645

intirzierea a doua, efectiv disonanță

După cum se observă, disonanța se produce aici între *cvartă*, care întârzie *terța* și *cvinta* acordului.

În cazul unui acord secundar, unde *terța* se poate dubla, întârzierea poate coexista cu rezolvarea, respectându-se condițiile : întârzierea să fie plasată *deasupra notei întârziate* și la o distanță de cel puțin o *nonă mare*

nu: întârzierea sub nota întârziată

VI⁴ — 3

III⁴ — 3

VI⁴ — 3

VI³ — 4

Întârzierea fundamentalei se poate realiza în două feluri :

- *fundamentală nu se aude în momentul întârzierii ;*
- *fundamentală coexistă cu propria-i întârziere.*

În primul caz, când întârzierea nu se aude în momentul întârzierii, se folosește acordul în răsturnarea întâi sau a doua. Se dublează *cvinta* și, uneori, chiar *terța* :

7 — 6
I³ —

7 — 6
I⁸ —

6 — 4
(I)⁵ —

6 — 4
(I)⁵ —

7 — 6
IV³ —

În această situație, momentul întârzierii propriu-zise este echivoc, armonia respectivă putînd fi interpretată și ca un acord de septimă fără cvintă, iar momentul rezolvării impune un alt acord :

În situația în care fundamentală coexistă cu propria-i întârziere, echivocul dispare. Va trebui însă să se respecte condițiile coexistenței, expuse mai înainte.

Cea mai bună sonoritate se obține cu fundamentală în bas :

În cazul în care se întârzie fundamentală în acordul septimei de dominantă, ea devine echivocă cu acordul de nonă al aceleiași trepte (ex. 649-d).

În exemplul 649-e, realizarea este interzisă, din cauza plasării întârzierii sub nota întârziată la bas.

În exemplul 649-f, înlănțuirea este nerecomandată, din cauza distanței prea mici (2 — 1) între întârziere și nota întârziată.

Întârzierea cvintei, pentru a fi efectiv disonantă, trebuie să figureze într-un acord de septimă :

